

מזון קפוא

נובמבר 2018

ייצור גלידות במפעל בעזה. צילום: ג'ישה

תעשיית המזון ברצועת עזה עדיין ממתנה להזדמנות לחזור לשוק את מרכולתה בגדה המערבית ובישראל. התקשותה של ישראל להמשיך ולהערים קשיים ומכשולים על הסוחרים ברצועת עזה מונעת בלא נימוק צמיחה מידית של אחד מהענפים המבטיחים בכלכלת הרצועה

לפני שישראל הידקה את הסגר על רצועת עזה, ענפים מרכזיים של כלכלתה נשענו על שיווק מחוץ הרצועה, בהם תעשיות הטקסטיל והרהיטים, חקלאות ומזון מעובד. עם השתלטות חמאס, ביוני 2007, חסמה ישראל כליל יציאת סחורות מהרצועה. רק ב-2014 [התירה ישראל](#) שיווק של [טקסטיל](#), [רהיטים](#) וסוגים מסוימים של [סחורה חקלאית](#), לראשונה מאז הטלת הסגר. האיסור הגורף על שיווק של מזון מעובד מתוצרת עזה בישראל, הגדה המערבית, וחו"ל, נותר כשהיה, ללא הסבר.

ביוני 2015 פרסם מתאם פעולות הממשלה בשטחים נוהל שמתיר ייצוא של כל סוגי סחורה מעזה לחו"ל. בפועל, אין ייצוא של מוצרי מזון מעובד מחוץ לעזה ואפילו ראשי התעשיינים בעזה לא מכירים את הנוהל בנוגע לייצוא לחו"ל. אין בנמצא נוהל מקביל לשיווק מזון מעובד לגדה או לישראל. ככל שידוע לנו, מעולם לא בוצע בהצלחה תיאום של הוצאת מזון מעובד לשיווק מחוץ לרצועה. יתרה מזאת, ניסיונותיהם של רבים מבעלי העסקים ברצועת עזה לשווק ולייצא סחורות שאינן חקלאיות, נכשלו. אחת הדרישות שהציבו תעשיינים ברצועה, ושעלו בשביתות המחאה של המגזר הפרטי בעזה [בפברואר האחרון](#), היתה להשיב את האפשרות לשווק מזון מעובד מעזה בגדה.

לפי נתונים של איחוד התעשיינים הפלסטינים, מוצרי תעשיית המזון היוו כ-33 אחוזים מכלל המוצרים התעשייתיים ששווקו מעזה לגדה ערב הסגר הישראלי. לדברי עובדים בתעשיית המזון ברצועת עזה, היעדר האפשרות לשווק מזון מעובד בגדה ובישראל הוא המכשול הגדול ביותר שעומד בפני התפתחות הענף. כוח הקנייה של השוק המקומי בעזה מוגבל, ובמצב הכלכלה כרגע עוד קטן, ואי היכולת להגדיל את השוק לא רק מקשה על התפתחות טכנולוגית וכספית של תעשיית המזון, אלא גם מונעת, בין היתר, התווספות של מקומות עבודה, וזאת אל מול [אחוזי האבטלה הגבוהים ברצועת עזה](#).

לפני הטלת הסגר המלא, בקיץ 2007, יצאו מרצועת עזה מדי חודש כ-1,064 משאיות בממוצע, 85 אחוזים מהן לגדה ולישראל. בשנה שמיד לאחר מכן, 2008, יצאו **בשנה כולה** 33 משאיות סחורה מהרצועה, כולן לחו"ל. החסימה הגורפת של השיווק לישראל ולגדה היוותה את אחד הגורמים המרכזיים [לשיתוק הכלכלי ברצועה](#), לקריסת עסקים ולסחרור שהביא לאבטלה הגבוהה.

על פי [נתונים](#) של הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה, בשנת 2016 תעשיית המזון המעובד ברצועת עזה כללה 624 בתי עסק, שהעסיקו 5,182 עובדות ועובדים. בין 50 ל-60 אחוזים מבתי העסק תחת ההגדרה הזאת הם מאפיות; האחוזים הנותרים כוללים, בין היתר, מפעלים לייצור שימורים, למשקאות מוגזים ולמיצים, לחמוצים, לשמנים, לחטיפים, [לממתקים](#) ועוד, כולם נאלצים להישען רק על כוח הקנייה המידלדל של השוק המקומי ולא מורשים להתפתח מעבר לו.

בשיחות עם בעלים של מפעלי מזון מעובד ברצועה עולה כי להערכתם יש להם פוטנציאל להתחרות בזירה המקומית, ובהמשך, גם הבינלאומית. עם זאת, מאז הטלת הסגר נמנעה מתעשייני המזון בעזה האפשרות להשתתף בהשתלמויות מקצועיות מחוץ לרצועה, שנחוצות כדי להתעדכן בצרכי השוק ובהתפתחויות טכנולוגיות. לרבים מבעלי החברות והמפעלים אין אישורים לצאת מהרצועה לכנסים ולתערוכות כדי להציג את תוצרתם. פעמים רבות מוטלות עליהם "מניעות ביטחוניות" בלא נימוק.

מפעל "סראיו אלואדיה", שהוקם ב-1985 בשכונת שג'אעיה שבמזרח רצועת עזה, מייצר חטיפים ודברי מתיקה. ב-1988 החלה החברה לשווק את מוצריה גם בגדה המערבית ובישראל, וערב הסגר, כ-80 אחוזים מסחורת המפעל שווקה שם. בשיאו, העסיק המפעל כ-200 עובדים במשרה מלאה ברצועה וכ-20 עובדים נוספים בגדה. בממוצע שבועי יצאו מן המפעל 20 משאיות לישראל ולגדה.

לדברי ואיל אלואדיה, מנכ"ל החברה, למוצריה יש גם היום ביקוש גדול בגדה. "אנחנו רק מבקשים לקבל הזדמנות למכור את המוצרים שלנו מחוץ לעזה, כפי שעשינו קרוב לעשרים שנים", הוא אומר. בעשור האחרון עמדה "סראיו אלואדיה" בפני קשיים רבים. במהלך סבב הלחימה "עופרת יצוקה" נפגע המפעל מהפצצות של חיל האוויר, וב-2014, במהלך "צוק איתן", הופצץ שוב ופעילותו הופסקה למשך חודשים, עד שהחברה הקימה מפעל חדש, באזור התעשייה קרני. הפסדי החברה נאמדים בלמעלה מחמישה מיליון דולר. כיום המפעל פועל במתכונת מצומצמת; כמאה איש ואישה מועסקים בו, שלא בקביעות. אלואדיה מעריך כי אם יוכל שוב לשווק בגדה ובישראל, מספר העובדים יוכפל ורווחי החברה יעלו בכ-80 אחוזים. [מספר בקשות](#) שהגיש אלואדיה לתיאום שיווק סחורתו בגדה נותרו ללא מענה ולא זכו מעולם להתייחסות של הרשויות בישראל. ביולי 2018 [עתרנו](#) בשם בעלי המפעל בדרישה שישראל תאפשר להם לשווק את סחורתם מחוץ לרצועה.

פרט לאיסור שמטילה ישראל על השיווק מחוץ לרצועה ולהגבלות על תנועת התעשיינים, נאלץ הענף להתמודד עם [אספקת החשמל הבלתי סדירה](#) והחסרה שמספקת הרשת לכלל תושבי עזה, ועם עלויות הדלק להפעלת גנרטורים בשעות שבהן אין אספקת חשמל; בנוסף, ישראל מעכבת, ולעיתים מונעת, [הכנסה של פריטים](#) וציוד הכרחיים לתחזוקה של פסי הייצור במפעלים.

ישראל מעולם לא פרסמה הסבר או הצדקה רשמית לאיסור שהיא מטילה על שיווק של מזון מעובד אל מחוץ לרצועה. מעצם [השליטה הניכרת](#) שהיא נוטלת לעצמה, מוטלת על ישראל אחריות לאפשר תנועה סדירה של אנשים וסחורות. במקביל [להכרה הפומבית](#) של בכירים במערכות הפוליטיות והביטחוניות בכך שחיזוק הכלכלה בעזה מהווה גם אינטרס ישראלי, המדינה כופה ומתחזקת משטר היתרים שרירותי, ששולל הזדמנויות עסקיות מיצרני מזון מעובד בעזה ובכך מעכבת את הפיתוח הכלכלי ברצועה.